

ОСОБЛИВОСТІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

FEATURES OF BANKING RESTRUCTURING OF UKRAINE

УДК 336.71

Галушка Є.О.

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики та міжнародних економічних відносин
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті здійснено аналіз причин сучасного кризового стану банківської системи України. Окреслено основні тенденції, що сформувалися у банківському секторі за останні роки. Розкрита роль НБУ та його непослідовна антикризова політика, що привела до масового виведення з ринку українських банків. Акцентовано увагу на реструктуризації як дієвому інструменті забезпечення стабільного розвитку банків.

Ключові слова: банківська система, криза, банкрутство, антикризова політика, реструктуризація, реорганізація, страхові резерви, капіталізація.

В статье проведен анализ причин современного кризисного состояния банковской системы Украины. Определены основные тенденции, сформировавшиеся в банковском секторе за последние годы. Раскрыта роль НБУ и его непоследовательная антикризисная политика, которая привела к мас-

совому выводу с рынка украинских банков. Акцентируется внимание на реструктуризации как действенном инструменте обеспечения стабильного развития банков.

Ключевые слова: банковская система, кризис, банкротство, антикризисная политика, реструктуризация, реорганизация, страховые резервы, капитализация.

The article analyzes the causes of the modern crisis of the banking system of Ukraine. The basic trends that have emerged in the banking sector in recent years. The role of the National Bank inconsistent and its anti-crisis policy, which led to the withdrawal from the market of mass Ukrainian banks. The attention is focused on restructuring as an effective instrument for ensuring sustainable development banks.

Keywords: banking, crisis, bankruptcy, anti-crisis policy, restructuring, reorganization, insurance reserves, capitalization.

Постановка проблеми. Банківський сектор України перебуває нині у системній кризі, що достатньо чітко виявляється у погіршенні якості активів, згортанні кредитування, масштабному виведенні банків з ринку, одержавленні бізнесу, нестабільності заощаджень, та виходу з ринку іноземних інвесторів. За таких умов виявлення та попередження розвитку кризових явищ має стати предметом уваги не тільки Національного банку України (НБУ), але й працівників інших банків, органів законодавчої та виконавчої влади, науковців. Надзвичайно актуальними у цьому плані є напрацювання та застосування вивіренних і точних механізмів та інструментів подолання кризи, у тому числі і механізмів реструктуризації з боку НБУ, який у першу чергу несе відповідальність за стан та розвиток банківської системи країни.

Дана ситуація зумовлює необхідність подальших досліджень питань реструктуризації банківської системи України, метою якої має стати стабілізація та підвищення ефективності роботи всього банківського сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку банківської системи України є предметом постійних досліджень таких вітчизняних вчених, як: Патрікац Л., Крохмалюк Д., Шпак О., Фурман В. Питання реорганізації і реструктуризації досліджували Барановський О., Васильченко З., Вядрова І., Любіч О., Одінцева Н. Реформуванням банківської системи та впровадженням світового досвіду займалися Бутов А., Колодій І., Шпаргало Г. та інші.

Особливості розвитку банківської системи України на сучасному етапі роблять необхідним подальші наукові пошуки у сфері реструктуризації банківського сектору, перетворення її в дієвий

механізм виходу банків із системної кризи, яка продовжується і сьогодні.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є аналіз кризового стану банківської системи України, пошук причин цього стану та окреслення перспектив розв'язання поточних проблем банків, у тому числі шляхом використання можливостей реструктуризації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Станом на 1 грудня 2016 року банківська система України налічувала 98 банків, серед яких 39 з іноземним капіталом і 17 – із 100% іноземним капіталом. Кількість банків скорочується з кожним місяцем. За 2014 рік з ринку виведено 33 банки, за 2015 рік – 33 банки, за 2016 – 21 банк, за січень 2017 року – 3 банки. Скорочуються активи банківської системи, ростуть збитки, падає рентабельність (табл. 1).

Через військові дії на Сході країни та анексію Криму, падіння обсягів ВВП, зниження реальних доходів населення за високої девальвації гривні більшість позичальників не можуть виконувати свої кредитні зобов'язання перед банками тому, починаючи з 2014 року, постійно зростає прострочена заборгованість, яка досягла 25% клієнтського кредитного портфеля і очевидно продовжуватиме зростати.

Стабільне нарощування зобов'язань банківською системою України вперше показало від'ємний приріст більш ніж на 60 млрд. грн. у 2016 році. Проти 01.01.2016 року на 37 млрд. грн. зменшився кредитний портфель банків, а проти 01.01.2015 року – на 57 млрд. грн.

Через економічну і політичну нестабільність, обмеження доступу до кредитних ресурсів, зниження реальних доходів населення (реальна

заробітна плата зменшилась на 13,6%), інфляцію (зросла на 25%), ріст недовіри до банківської системи тощо суб'єкти господарювання і населення з 2014 року почали достатньо активно вилучати строкові кошти та поповнювати свої поточні рахунки.

У 2015 рік банки ввійшли із невирішеними проблемами 2014 року. Якість кредитного портфеля продовжувала погіршуватися. Наростання проблемної заборгованості вимагало формування значних резервів, відрахування до яких склали 103 млрд. грн. за рік, що принесло банкам збитки на суму майже 53 млрд. грн. і негативно вплинуло на рівень їх капіталізації. Основні проблеми банківської системи збереглися і у 2016 році. При цьому окреслились певні несприятливі тенденції у функціонуванні банківського сектору України, до яких варто віднести:

1. Відплив коштів з банківської системи, насамперед вкладів населення, зумовлений в основному політичною та макроекономічною нестабільністю. За 2014 рік обсяг вкладів скоротився на 126 млрд. грн., або на 29%, у 2015 році – майже на 30 млрд. грн., або на 6%.

2. Погіршення якості кредитного портфеля на фоні падіння ділової активності, погіршення платіжної дисципліни та зменшення ефективного попиту населення. Доля прострочених кредитів у кредитному портфелі банків на початок 2014 року склала 7,7%, на початок 2015 року – 13,5%, на початок 2016 року – 20,4%. Якщо на 01.01.2015 року співвідношення резервів під кредитні операції до кредитного портфеля банків становило 22% (до активів – 15%), то на 01.01.2016 року 35% (23%), відповідно.

3. Значний ріст витрат на формування страхових резервів через погіршення якості кредитного портфеля банків. У 2014 році банки України сформували резерви на суму 103 млрд. грн., що у 4 рази більше, ніж у 2013 році (25 млрд. грн.). За 2015 рік дані витрати склали майже 105 млрд. грн.

4. Ріст збитковості банківської системи в основному через значні витрати на формування страхових резервів. За 2014 рік збитки банківської системи склали 53 млрд. грн. 2015 рік банки закінчили зі збитками майже в 1 млрд. грн., а за 11 місяців 2016 року показали збиток у 18,9 млрд. грн. Більше того, формування резервів у націоналізованому Приватбанку дозволило НБУ спрогнозувати остаточний розмір даного показника у 159 млрд. грн. (історичний мінімум).

5. Зниження капіталізації банківської системи через збиткову діяльність банків. За 2014 рік власний капітал банківської системи скоротився до 148 млрд. грн. і продовжував скорочуватися у 2015 році сягнувши рівня 124 млрд. грн.

6. Зниження кредитної активності банків. Низька капіталізація банків суттєво вплинула на зменшення пропозиції кредитів. За оцінками Світового банку забезпечені кредитори отримують всього 8,3 центи на долар від неплатоспроможного підприємства після завершення процедури банкрутства. Вартість процедури банкрутства складає в середньому – 42% від вартості застави. Це означає, що за певних обставин банк може втратити більше, ніж позичив, і пояснює активне кредитування банками пов'язаних осіб. Відновленню кредитування нині перешкоджають обмежені права кредиторів, але це практично не впливає на кредитування пов'язаних осіб.

7. Ріст доларизації активів і пасивів банків. На початок 2014 року доля валютних кредитів складала 35% кредитного портфеля, валютних зобов'язань – 46%, у т.ч. доля валютних пасивів населення – 43%. На початок 2015 року дані показники зросли до рівня 46%, 54% та 53%, а на початок 2016 року вони склали 50%, 58% та 55%, відповідно.

Навесні 2014 року НБУ розпочав реструктуризацію банківського сектору, яка практично відразу переросла в масштабну чистку банків. Як уже зазначалося на початок 2017 року їх кількість зменшилась удвічі – залишилось всього 98 банків.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України [8]

№ п/п	Показники	Роки					
		01.01. 2007	01.01. 2010	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.12. 2016
1.	Кількість банків, із них:	193	197	180	163	116	98
1.1.	із іноземним капіталом	35	51	49	51	41	39
1.2.	із 100% іноземним капіталом	13	18	19	19	17	17
1.3.	Частка іноземного капіталу,%	27,6	35,8	34,0	32,5	42,8	56,0
2.	Активи, млрд. грн.	340	880	1 278	1 317	1 293	1 263
2.1.	Кредити надані, млрд. грн.	269	747	911	1 006	986	949
2.2.	Вкладення в цінні папери, млрд. грн.	14	39	138	168	207	213
3.	Пасиви (усього), млрд. грн.	399	880	1 278	1 317	1 293	1 263
3.1.	Зобов'язання банків, млрд. грн.	297	765	1 085	1 169	1 178	1 119
4.	Фінансовий результат, млрд. грн.	4	-38	1,4	-53	-0,89	-18,9
5.	Рентабельність активів, %	1,6	-4,4	0,12	-4,07	-0,81	-1,63

Масштабне переформатування банківської системи та пов'язані з цим втрати виправдані лише тоді, коли це сприятиме формуванню кращої та сильнішої економіки. Закриття банків можна легко пояснити тим, що багато з них займалися незаконною діяльністю, порушували економічні нормативи тощо. Зрештою, НБУ одноосібно і безапеляційно приймав рішення про виведення банків з ринку, визнаючи їх неплатоспроможними. Реструктуризація банківської системи у виконанні НБУ призвела до краху практично половини банків України.

У Методичних рекомендаціях «Про порядок реструктуризації комерційних банків» реструктуризація банківської системи визначена як комплекс заходів, який передбачає покращення фінансової стійкості банківської системи, підвищення ліквідності і платоспроможності з урахуванням соціально-економічних завдань, змін у національній макросистемі та на світовому фінансовому ринку шляхом створення нових банків (спеціалізованих, універсальних), реорганізації діючих (злиття, приєднання, поділу, виділення), зміни юридичного статусу банківських установ або їх ліквідації [6].

У науковій літературі є більш узагальнені визначення реструктуризації банківського сектору, як «сукупності взаємопов'язаних змін організаційної, юридичної, управлінської, технологічної бази кредитної справи і функціонування банків» [7], або, як «структурна перебудова банківської системи задля ефективного забезпечення задоволення її економічних потреб» [2]. Поряд з ними є і більш деталізовані визначення реструктуризації банку, наприклад, у З.М. Васильченко, як комплексу організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на покращення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності банку [3].

Отже, реструктуризація спрямована насамперед на оздоровлення банківської системи, на формування її нової конфігурації шляхом санації, реорганізації та ліквідації банків. При цьому кожний банк потребує розробки індивідуальних механізмів, форм і методів реструктуризації для відновлення його прибуткової діяльності, підвищення ліквідності, покращення якості активів. У процесі реструктуризації використовуються такі інструменти, як: рефінансування, капіталізація, рекапіталізація банків, введення тимчасової адміністрації, сек'юритизація, субординований борг, зниження обов'язкових резервних вимог, ліквідація банку тощо.

Реструктуризація може бути націлена на перетворення в межах діючих банків або на утворення нових організаційних структур. У першому випадку проводяться зміни внутрішньої організаційної будови банку, його системи управління, структури банківських пасивів та активів тощо. Формування

нових організаційних структур, у другому випадку може відбуватися шляхом поділу банку чи виділення із його складу окремих частин, злиття та приєднання до інших банків, утворення консолідованих груп чи об'єднань із суб'єктами нефінансового сектору (ФПГ) [6].

У «Концепції реформи банківської системи України до 2020 року» НБУ декларує достатньо привабливі цілі. Це і консолідація невеликих банків, і нарощування мінімального регулятивного капіталу банків, і скорочення кредитних ризиків, і створення системного банку «поганих активів». Йдеться також про підтримку банків з іноземним капіталом, про заборону на дострокове зняття депозитів населення, про зниження вартості кредитів та зниження темпів інфляції до 2% за рік [4].

Концепція спрямована на зростання банківської системи, покращення інвестиційного клімату, активізацію припливу інвестицій, розвиток кредитування. Заплановано проводити стрес тестування банків кожних два роки, що має привести до скорочення та злиття банків. Прогнозуються як позитивні наслідки, пов'язані зі стабільністю функціонування банківської системи, так і негативні – зменшення конкуренції і монополізація ринку.

Тим не менше основними ключовими проблемами функціонування банківської системи залишились: зростання обсягів проблемних активів та суттєве погіршення якості активів, відтік заощаджень, зменшення кредитування, обмеження джерел капіталу, зниження довіри до банків. За цих обставин виявилася неспроможність банківського нагляду проводити належний пруденційний нагляд та виявляти ризики на ранніх стадіях розвитку кризи. Мало того, стало зрозумілим, що корпоративне управління банків не відповідає світовим практикам, а фінансова інфраструктура не задовольняє потребам банківського сектору та економіки в цілому. При цьому маємо недостатньо захищені права суб'єктів ринку, насамперед через відсутність відповідного законодавства.

За таких обставин, основними практичними заходами НБУ у сфері реструктуризації стали підвищення вимог до капіталу банків зі 120 млн. грн. до 500 млн. грн., покращення процедур виведення банків з ринку, покращення моніторингу пов'язаних осіб, посилення відповідальності за маніпулювання фінансовою звітністю та доведення банку до банкрутства, розробка законопроектів щодо підвищення прав кредиторів та механізмів мінімізації ризиків для банків.

Нинішні підсумки реструктуризації банківської системи України на початок 2017 року неоднозначні. Найбільш видимим і відчутним результатом заходів НБУ є закриття майже 90 українських банків з мотивів їх неплатоспроможності, непрозорості операцій та необхідності зменшення ризиків для банківської системи. Насправді при виведенні

цих банків з ринку ризику, від яких НБУ намагався вберегти систему, тільки посилились. Юридичні особи-клієнти цих банків втратили свої кошти. Значні виплати фізичним особам з ФГВФО через фактично додаткову грошову емісію призвели до чергової інфляції та наступної девальвації гривні. Разом із очищенням банківської системи у черговий раз знизилась довіра до неї.

Одним із напрямів реформи банківського сектору стало підвищення прозорості структури власності банків та клієнтів. Непрозора структура власності багатьох банків дозволяла легко приховувати кредити, що видавались інсайдерам, а регулятору було важко контролювати діяльність банку. Інсайдерами можуть бути підприємства, що належать власникам банку або тісно пов'язані з ними.

Непрозорість власності та пов'язане з нею кредитування мають негативні наслідки у зв'язку з тим, що банківський нагляд не в силі належно оцінити ризику банку і встановити відповідальних за його втрати. Неплатоспроможні банки, як і їх подальша ліквідація, націоналізація чи інша реструктуризація формують істотні проблеми для банківської системи, економіки та всього суспільства у цілому. За даними ФГВФО станом на 01.01.2016 року вкладникам банків, що виводяться з ринку, було виплачено понад 65 млрд. грн. Загальна сума цих виплат станом на 01.01.2016 року склала 80,8 млрд. грн. [10]. Дані виплати здебільшого зумовлені як невинуватими ризиками менеджменту банків, так і кримінальними схемами розкрадання коштів вкладників. Держава фінансує ФГВФО шляхом випуску ОВДП, що у свою чергу збільшує державний внутрішній борг, зменшує обсяги обігових коштів активно діючих економічних суб'єктів та перешкоджає економічному зростанню.

Все це так чи інакше зумовило або стало наслідком чергової кризи банківської системи України, яка після 1991 року пережила три системні кризи, чого не було ще у жодній іншій країні світу. У останніх подібні системні кризи тривали не більше 12 місяців, не повторювалися і не мали рецидивів. В Україні ж кризи 2008-2010 років та 2014-2016 років тривали більше двох років, супроводжувалися націоналізацією банків, погіршенням якості активів та згортанням кредитування, а також втратою доступу банків до зовнішніх ресурсів. Остання криза поширилась і на системні банки, призвела до виведення з ринку майже половини банків, спричинила значну втрату довіри суспільства до банківської системи у тому числі до НБУ та до ФГВФО. Абсолютна більшість банків виводились з ринку за одноосібною ініціативою НБУ, при незрозуміло пасивній позиції власників цих банків. При цьому, характерною стала несистемна і хаотична підтримка НБУ одних банків та принципова позиція щодо інших. Широкого використання

набув політичний чинник, значного розмаху і розповсюдження набрало лобювання інтересів банків, їх власників та певних олігархічних груп.

Викликає подив, що НБУ практично крім підтримки ліквідності та ліквідації банків не використовував інших достатньо відомих антикризових інструментів. Серед них процедури відновлення та злиття банків, викуп неліквідних та проблемних активів, гарантії за зобов'язаннями банків, конвертація кредитів у іноземній валюті у гривневі кредити, використання субординованого боргу та гібридних інструментів для підвищення рівня капіталізації банку тощо. В Україні так і не розпочалось формування міжбанківського стабілізаційного фонду.

Основними причинами останніх системних криз банківського сектору України стали погіршення фінансового стану позичальників та падіння заощаджень домогосподарств, зменшення підтримки банків з боку контролюючих органів, неповноцінне та неефективне антикризове регулювання, відсутність національного стабілізаційного фонду, зупинення кредитування реального сектору.

Визначальною ознакою нинішньої кризи стала практично повна зупинка кредитування при надлишку грошових ресурсів у провідних банків. Її основні причини є внутрішніми: політична нестабільність, військові дії, анексія Криму, що зумовило суттєве падіння обсягів зовнішньоекономічної діяльності та погіршення стану національних експортерів. Попередню кризу зумовила світова фінансова криза, спровокована обвалом ринку нерухомості, що привело до панічних настроїв у банківському середовищі. Обидві кризи продемонстрували запізнення, суперечливість і неадекватність антикризових заходів з боку НБУ, менеджменту та власників банків, як і неспроможність останніх протистояти кризовим викликам. Достатньо часто власники банків та пов'язані особи виводили активи для порятунку власного основного бізнесу, чим остаточно прирікали їх на банкрутство. З падінням довіри до українських банків розпочалось часткове чи повне виведення бізнесу з України та згортання кредитних програм іноземними донорами.

За таких умов банки залишились наодинці зі своїми проблемами і намагаються вижити самі по собі. Регуляторний антикризовий вплив НБУ залишається непослідовним та хаотичним. Рефінансування окремих банків носить явно вибірко-вий і лояльний характер, що дозволяє цим банкам використовувати кошти рефінансування у спекуляціях на валютному та грошовому ринках. Викликають запитання дії НБУ з приводу посилення капіталізації банків в умовах кризи, коли нарощувати капітал для інвесторів надзвичайно складно, у тому числі і через падіння довіри до банків.

Висновки. В умовах системної кризи банківського сектору реструктуризація останнього пере-

творилася на широкомасштабний процес виведення банків з ринку, який в основному ініціювався НБУ. Не применшуючи важливості завдання очищення банківської системи, тим не менше варто звернути увагу на крайню необхідність забезпечення її розвитку, як і розвитку всієї економіки України. Нині ж НБУ тільки обговорює з МВФ питання своєї участі в економічному зростанні країні [9].

Відсутність у НБУ чіткого розуміння тактики і стратегії розвитку національної економіки, його зацикленість на питаннях стабільності гривні та грошового ринку, недосконала архітектура грошового ринку і фінансової системи країни в цілому стали, на наш погляд, першопричинами розвитку останніх масштабних фінансових криз банківської системи. На жаль, і сьогодні професійність та системність у діях НБУ щодо подолання наслідків фінансових криз не спостерігається, не кажучи вже про попередження цих криз та відповідне антикризове регулювання. На жаль, регулятор не зробив належних висновків із кризи 2008-2010 років і не був готовий до розв'язання проблем кризи банківського сектора 2014-2016 років. Саме тому реструктуризація перетворилася у масове банкрутство банків України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барановський О.І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія / О.І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 754 с.
2. Бутов А.М. Світовий досвід реформування банківської системи / А.М. Бутов, І.Є. Колодій, Г.Є. Шпаргало [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/butov-am-kolodiy-ie-shpargalo-gesvitoviy-dosvid-reformuvannya-bankivskoyi-sistemi/>
3. Васильченко З.М. Методологічні аспекти дослідження банківської реструктуризації / З.М. Васильченко // Фінанси України. – 2007. – №8. – С. 109-119.
4. Стратегія Розвитку банківської системи 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
5. Любіч О.О. Сигнали раннього попередження банківських криз / О.О. Любіч, Г.П. Бортніков, А.О. Дробязко // Фінанси України. – 2015. – № 7. – С. 24-38.
6. Методичні рекомендації про порядок реорганізації, реструктуризації комерційних банків: Постанова правління НБУ № 395 від 9 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0395500-00>.
7. Одінцева Н.Г. Реструктуризація в процесі управління банківськими установами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34613/1/Odintsova_restructuring%20of%20a%20bank.pdf
8. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
9. Фурман В. Как усилит роль Национального банка и не навредит при этом украинской экономике [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/opinions/1427657-kak-usilit-rol-nacionalnogo-banka-v-ekonomicheskikh-processah>
10. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/statystyka>
11. Шпак О.В. Банківська система України: сьогодення та перспектива розвитку / О.В.Шпак, Н.В. Мананнікова [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_EISN_2015/Economics/1_193955.doc.htm

REFERENCES:

1. Baranovskyi O.I. Finansovi kryzy: peredumovy, naslidky i shliakhy zapobihannya : monohrafiia / O.I. Baranovskyi. – K. : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2009. – 754 s.
2. Butov A.M. Svitovyi dosvid reformuvannya bankivskoi systemy / A.M. Butov, I.Ye. Kolodii, H.Ye. Shparhalo [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://intkonf.org/butov-am-kolodiy-ie-shpargalo-gesvitoviy-dosvid-reformuvannya-bankivskoyi-sistemi/>
3. Vasylychenko Z. M. Metodolohichni aspekty doslidzhennia bankivskoi restrukturyzatsii / Z. M. Vasylychenko // Finansy Ukrainy. – 2007. – #8. – S. 09-119.
4. Stratehiia Rozvytku bankivskoi systemy 2016-2020: «Synerhiia rozvytku bankiv ta industrializatsii ekonomiky» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
5. Liubich O. O. Syhnaly rannoho poperedzhennia bankivskykh kryz / O. O. Liubich, H. P. Bortnikov, A. O. Drobiazko // Finansy Ukrainy. – 2015. – # 7. – S. 24-38.
6. Metodychni rekomendatsii pro poriadok reorhanizatsii, restrukturyzatsii komertsiiynykh bankiv: Postanova pravlinnia NBU # 395 vid 9 zhovtnia 2000 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0395500-00>.
7. Odintsova N. H. Restrukuryzatsiia v protsesi upravliannia bankivskymy ustanovamy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34613/1/Odintsova_restructuring%20of%20a%20bank.pdf
8. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
9. Furman V. Kak usylit rol Natsyonalnoho banka u ne navredyt pry Etom ukraynskoj Ekonomyke [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://forbes.net.ua/opinions/1427657-kak-usilit-rol-nacionalnogo-banka-v-ekonomicheskikh-processah>
10. Fond harantuvannia vkladiv fizychnykh osib. Ofitsiyni sait. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.fg.gov.ua/statystyka>
11. Shpak O.V. Bankivska systema Ukrainy: sohodennia ta perspektyva rozvytku / O.V.Shpak, N.V. Manannikova [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://www.rusnauka.com/16_EISN_2015/Economics/1_193955.doc.htm